

Mjölby Kommun

Handikappolitisk plan i Mjölby Kommun

2002-03-15

**Förslag till
Handikappolitisk plan
2002-03-15**

Innehållsförteckning: sid

Inledning	2
Definitioner	2
Bakgrund	2
Ökad medvetenhet, regel 1.....	6
Medicinsk vård och behandling, regel 2.....	8
Rehabilitering, regel 3	10
Stöd och service, regel 4	11
Tillgänglighet, regel 5.....	13
Utbildning, regel 6	17
Arbete, regel 7	18
Kultur, regel 10	19
Rekreation och idrott, regel 11	20
Kunskap och forskning, regel 13.....	21
Policy och planering, regel 14.....	22
Ekonomisk politik, regel 16	23
Samordning, regel 17.....	24
Handikapporganisationer, regel 18	25
Personalutbildning, regel 19	26
Granskning och utvärdering, regel 20	27

Bilaga 1. Sammanfattning: "Från patient till medborgare- en nationell handlingsplan för handikappolitiken" prop.1999/ 2000:79.

Bilaga 2. Sammanfattning: "Lindqvists nio- nio vägar att utveckla bemötandet av personer med funktionshinder", SOU 1999:21.

Bilaga 3. Kortversion: "FN:s 22 standardregler om delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning"(1993).

Inledning

Handikappfrågorna handlar om rätten för alla att kunna ta del i hela samhällslivet. Handikappfrågor är en fråga för varje medmänniska och samhällsaktör på alla nivåer, det är inte bara en fråga för experter inom området.

För människor med funktionsnedsättningar finns ofta många hinder för att de aktivt ska kunna delta i samhällslivet. Det kan bero på dåligt anpassad fysisk miljö eller bristande information, men ofta beror hindren på okunskap i samhället i stort. Många funktionsnedsättningar syns inte utanpå utan kan vara t ex medicinska- eller psykiska.

Definitioner

Begreppet *funktionsnedsättning* inbegriper ett stort antal funktionshinder. Dessa kan vara fysiska eller intellektuella skador eller sjukdomar, tex. syn eller hörselskador eller sjukdomar, medicinska tillstånd eller mentalsjukdomar. Skadorna eller sjukdomarna kan vara av bestående eller övergående natur (Handikappombudsmannen).

Begreppet *handikapp* beskriver mötet mellan människor med funktionsnedsättningar och omgivningen, både en fysisk och en mänsklig sådan. Handikapp avser förlust eller begränsning att delta i samhällslivet på samma sätt som andra. Brister i miljön eller samhällsområden kan gälla t ex information, kommunikation eller utbildning, detta hindrar människor med funktionsnedsättning från att delta på lika villkor (Handikappombudsmannen).

Bakgrund

Riksdagen fattade den 31 maj 2000 beslut om en nationell handlingsplan för handikappolitiken. Handikappolitiken har följande nationella mål:

- en samhällsgemenskap med mångfald som grund,
- att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet,
- jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder.

De områden som ska prioriteras de närmaste åren är:

- att se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer,
- att skapa ett tillgängligt samhälle, samt
- att förbättra bemötandet.

Att handikapperspektivet ska genomsyra alla samhälls sektorer, innebär, enligt prop.1999/ 2000:79, ”Från patient till medborgare- en nationell handlingsplan för handikappolitiken” (sammanfattning i bilaga 1), att statens, landstingens och kommunernas planering alltid ska beakta handikapperspektivet inom alla områden, t ex. utbildning, arbetsmarknad och hälso- och sjukvård. Alltför ofta blir det istället sår- lösningar som är både dyrare och omständligare än om man redan i första planeringen hade haft handikapperspektivet. Särskilda åtgärder ska endast vara ett komplement.

I den nationella handlingsplanen för handikappolitiken uttrycks följande:

Att riva hindren

För att barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder skall ha lika möjligheter som andra och kunna fullgöra sina skyldigheter krävs att samhället och den omgivande miljön är tillgängliga. Det gäller såväl den fysiska tillgängligheten som tillgänglighet till information och service, vård och stöd, kultur, fritidsaktiviteter m.m. Bristande tillgänglighet leder till att människor med funktionshinder inte kan delta i olika sammanhang tillsammans med andra. För en rörelsehindrad kan ett trappsteg vara lika utestängande som en låst dörr. En sådan utestängning leder till att alla människor inte får samma möjligheter att ta del av samhällslivet. Detta strider mot svensk jämlikhetssyn. En annan konsekvens är att samhället inte öppnar sig för alla människors erfarenheter och kunskaper. Viktiga bidrag till samhällets utveckling går därmed förlorade. När människor inte ges möjlighet att mötas växer fördomarna och de negativa attityderna som i sin tur kan leda till diskriminering. Därför är det viktigt att arbeta för ökad tillgänglighet till samhällets alla delar. Att alla människor har lika möjligheter att få del av sina rättigheter och att fullgöra sina skyldigheter är ytterst en fråga om demokrati. s. 26 (prop. 1999/2000: 79).

Enligt riksdagen är det således en viktig demokratifråga att skapa ett tillgängligt samhälle och detta ska ses som en investering och inte en ökad kostnad. Ökad tillgänglighet leder till bättre förutsättningar för funktionshindrade att klara sitt dagliga liv, arbeta och t ex. studera. Hjälpmedel och t ex. personlig assistans ska bara vara ett komplement. Kostnader för nödvändiga anpassningsåtgärder ska finansieras inom ramen för den ordinarie verksamheten.

Ett bättre bemötande föreslås i ”Lindqvists nio vägar att utveckla bemötandet av personer med funktionshinder” (SOU 1999:21) (sammanfattning i bilaga 2). Synen på personer med funktionshinder manifesteras genom samhällets lagar, regler, programförklaringar, resurs-

tilldelningar, tillgänglighets åtgärder och allmänna värderingar. Enligt regeringens uppfattning krävs mycket kraftfulla politiska initiativ för att i grunden förändra attityder till människor med funktionshinder och på så sätt förbättra bemötandet (Prop 1999/ 2000: 79).

Riksdagens handlingsplan för handikappolitiken måste omsättas i handling. Ett sätt att göra det är att på kommunal nivå upprätta en lokal handlingsplan för dessa frågor. Detta gör Mjölby kommun med utgångspunkt från ”FN:s 22 standardregler om delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning” samt prop 1999/ 2000: 79 ”Från patient till medborgare- en nationell handlingsplan för handikappolitiken”.

FN:s 22 standardregler

FN antog (1993) 22 standardregler (kortversion i bilaga 3) som beskriver det ansvar världens stater har för att människor med funktionsnedsättningar ska uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Agenda 22 är ett projekt som drivs i Sverige av Handikappförbundens samarbetsorgan, HSO, i syfte att sprida FN:s standardregler så att de används i praktiken, främst i form av handikappolitiska planer i kommunerna. Dessa standardregler bör finnas med som ett aktivt instrument vid planering, beslutsfattande och genomförande.

Reglerna bygger på två principer, den ena är att alla människor är lika mycket värda och att alla har samma rättigheter och skyldigheter. Den andra principen är att se skillnaden på funktionshinder och handikapp. Skador och sjukdomar kan leda till funktionsnedsättningar som först i mötet med en otillgänglig miljö blir till ett handikapp.

Deltagare i arbete med att ta fram Mjölby Kommuns handikappolitiska plan

Den sk. Agenda 22 gruppen:

Samordnare: Maria Hebo, Omsorgsförvaltningen
Pia Gullberg, Utbildningsförvaltningen
Monica Roth, Omsorgsförvaltningen
Katarina Wåhlgren, Skolförvaltningen
Inge Hildor, HSO
Ingemar Lundkvist, SRF
Ingvar Björk, DHR
Adjungerad: Åsa Kalsén, FUB

Representanter från förvaltningar och kontor:

Gunnel Bjerhag, Adm. Servicekontoret
Anna Dyrebring, Miljökontoret
Anders Andersson, Service o entreprenadkontoret
Ulf Johansson, Kultur o fritidsförvaltningen
Berit Öster, Barnomsorgsförvaltningen
Bertil Humble, Byggnadskontoret
Kerstin Svensson, Kommunledningskontoret
Ann- Marie Lejon, Kostservicekontoret
Bengt- Åke Holmberg, Räddningstjänsten
Rose-Marie Thidlund, Socialförvaltningen
Magnus Jönsson, Tekniska kontoret

Ökad medvetenhet, regel 1

Mjölby kommun ska aktivt öka medvetenheten i samhället om människor med funktionsnedsättning, om deras rättigheter, behov och möjligheter och om vad de kan bidra med.

Inriktningsmål:

- *Mjölby kommun ska bidra till att öka kunskapen om funktionshinder och medverka till att på ett positivt sätt synliggöra människor med funktionsnedsättningar.*
- *Mjölby kommun ska tillhandahålla information till funktionshindrade om vilka resurser som finns och deras rättigheter och möjligheter att använda dessa.*

1.1

Åtgärd: Fortbildning/ kompetensutveckling erbjuds all personal och förtroendevalda i kommunen. Utbildningen ska inrikta sig på förhållningssätt/ attityder till funktionshindrade samt ge kunskap om funktionshindrades rättigheter och möjligheter.

Tidpunkt för genomförandet: 2003 och därefter årligen.

Kostnad: Statliga medel finns att söka bl a från SISU (Statens institut för särskilt utbildningsstöd) samt tas från förvaltningarnas befintliga budget för kompetensutveckling.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Kommunledningskontoret i samråd med alla chefer/ motsvarande i kommunen.

1.2

Åtgärd: Regelbundna reportage och artiklar av allmänt intresse från kommunal verksamhet för och med funktionshindrade ska presenteras i "Mjölby.se".

Tidpunkt för genomförande: 2003 och därefter fortlöpande.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Kommunledningskontoret.

1.3

Åtgärd: Den kommunala skolplanen kompletteras med att beskriva hur man i skolans verksamhet arbetar med och ökar kunskapen kring elever med funktionsnedsättning och olika handikapp.

Tidpunkt för genomförande: Hösten 2003, då revidering är klar.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004, och därefter årligen.

Ansvarig: Barnomsorg- skol- och utbildningsförvaltning.

1.4

Åtgärd: En handlingsplan upprättas och används kontinuerligt i syfte att öka personalens kunskaper och beredskap kring barn- och ungdomar med funktionsnedsättningar inom barnomsorgs- skol- och utbildningsförvaltningen samt kultur- och fritidsförvaltningen.

Tidpunkt för genomförande: 2003.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Barnomsorg- skol- och utbildningsförvaltning samt kultur- och fritidsförvaltningen.

1.5

Åtgärd: Regelbunden information ska ges till elever med funktionsnedsättningar och deras vårdnadshavare om rättigheter och möjligheter under skol- och utbildningstiden.

Tidpunkt för genomförandet: 2003 och därefter årligen vid skol- utbildningsstart.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: I samband med varje terminsstart.

Ansvarig: Rektor.

1.6

Åtgärd: Skolorna ska uppmärksamma situationen för människor med funktionsnedsättning genom att ge alla elever kunskap om funktionsnedsättning, attityder och bemötande, exempelvis genom att en gång/år arrangera en temadag om handikapp och funktionsnedsättning och/ eller avsätta tid inom ämnet samhällskunskap.

Tidpunkt för genomförande: 2003.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: Inför varje läsårs planering av ledningsgruppen.

Ansvarig: Skol- och utbildningsförvaltningen.

Medicinsk vård och behandling, regel 2

Effektiv medicinsk vård och behandling skall finnas tillgänglig för människor med funktionsnedsättning.

Inriktningsmål:

- *Mjölby kommun ska arbeta för att utveckla former för samarbete med andra vårdgivare.*
- *Inom ramen för kommunalt ansvar ska Mjölby kommun utveckla metoder och arbetssätt för att förbättra medicinsk vård och behandling.*

2:1

Åtgärd: Handlingsprogram/ rutiner ska utarbetas inom omsorgsförvaltningen som syftar till att ofta förekommande skador och sjukdomar förebyggs och/ eller upptäcks, bedöms och behandlas på ett tidigt stadium i kommunens särskilda boendeformer och dagverksamheter.

Tidpunkt för genomförande: 2003 och fortlöpande.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Omsorgsförvaltningen i samarbete med Landstinget i Östergötland.

2:2

Åtgärd: Vård- och omsorgspersonal i Mjölby kommun erbjuds fortbildning/ kompetensutveckling enligt en årligen upprättad plan i syfte att de ska kunna förebygga och upptäcka skador och sjukdomar på ett tidigt stadium.

Tidpunkt för genomförande: 2003 och fortlöpande.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: Årligen genom riktade utbildningar.

Ansvarig: Omsorgsförvaltningens enhetschefer i samarbete med främst de lokala handikapporganisationerna, utbildningsförvaltningen, närliggande vårdskolor samt universitet.

2:3

Åtgärd: Vård- och omsorgspersonal i Mjölby kommun skall få information om aktuella metoder, hjälpmedel och utrustning för olika funktionsnedsättningar.

Tidpunkt för genomförande: 2003 och därefter fortlöpande.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen genom planerade och riktade utbildningar.

Ansvarig: Omsorgsförvaltningen i samarbete med främst de lokala handikapporganisationerna, utbildningsförvaltningen, närliggande vårdskolor samt universitet.

2.4

Åtgärd: I samverkan med landstinget utveckla arbetsformer för samarbete av medicinsk vård och behandling av personer med funktionsnedsättning som bor i kommunens särskilda boendeformer.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Tidpunkt för genomförande: 2003 och därefter fortlöpande.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen genom utvärdering/förändring av avtal om ovanstående.

Ansvarig: Omsorgsförvaltningen i samverkan med Landstinget i Östergötland.

2.5

Åtgärd: Omsorgsförvaltningen ska inventera och dokumentera vilken hälso- och sjukvård som tillhandahålls i kommunens särskilda boendeformer för att se om insatserna motsvarar behoven och arbeta för en förbättring av insatserna.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Tidpunkt för genomförande: 2003 och därefter fortlöpande.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Omsorgsförvaltningen, medicinskt ansvarig sjuksköterska.

2.6

Åtgärd: En ”personlig utvecklingsplan” (PUP), ska upprättas av utsedd kontaktman för att tillsammans med den enskilde och dennes närstående dokumentera bl a individuella målsättningar och åtgärder samt uppföljning av omsorgs- vård och rehabiliteringsinsatser.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Tidpunkt för genomförande: 2003 och därefter fortlöpande.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Omsorgsförvaltningens enhetschefer/ motsvarande.

Rehabilitering, regel 3

Rehabilitering och habilitering ska erbjudas människor med funktionsnedsättning för att de ska kunna uppnå och behålla största möjliga självständighet och funktionsförmåga.

Inriktningsmål:

- *Inom ramen för kommunalt ansvar ska Mjölby kommun erbjuda insatser för att personer med funktionsnedsättning ska kunna uppnå och behålla största möjliga funktionsförmåga.*

3.1

Åtgärd: Rehabiliteringsinsatserna i kommunens särskilda boendeformer och dagverksamheter ska inventeras och dokumenteras för att se om de motsvarar de enskildas behov.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Tidpunkt för genomförande: 2003 och därefter fortlöpande.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Omsorgsförvaltningen, medicinskt ansvarig sjuksköterska.

Stöd och service, regel 4

Mjölby Kommun ska garantera utvecklingen av, och tillgången till stöd och service. Inbegripet sådana hjälpmedel som bidrar till oberoende i det dagliga livet och utövandet av sina rättigheter.

Inriktningsmål:

- *Mjölby kommun ska förbättra informationen angående den stöd och service som människor med funktionsnedsättning kan få.*
- *Mjölby kommun ska förbättra och klargöra rutinerna vid handläggning av beslut gällande stöd och service.*

4.1

Åtgärd: Inför mottagandet av elev med funktionsnedsättning ska skolan eventuellt tillsammans med barn- och ungdomshabiliteringen inventera elevens behov av hjälpmedel, personlig assistans, schema och anpassning av lokaler.

Tidpunkt för genomförandet: 2003

Kostnad: Inventeringen ryms inom befintlig budgetram. Åtgärdskostnaderna går ej att beräkna.

Uppföljning: Elevvårdskonferens/ motsvarande inför barnets/ elevens start i verksamheten.

Ansvarig: Rektor.

4:2

Åtgärd: Utveckla informationsmaterial om:

- LSS lagstiftningen med beskrivning av de olika insatserna och deras syfte.
- Färdtjänst.

Tidpunkt för genomförande: pågår och fortlöpande.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Omsorgsförvaltningen, enhetschef biståndshandläggningen.

4.3

Åtgärd: : Handläggarrutiner ska utarbetas för att bli klargöra:

- den interna processen från ärende till verkställighet för att undvika misstag och missförstånd i organisationen,
- när dispens inom länsfärdtjänsten kan beviljas,
- när barn kan beviljas färdtjänst,
- formerna för kontaktpersoner och ledsagare enligt SoL.

Tidpunkt för genomförande: pågår.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter vart annat år.

Ansvarig: Omsorgsförvaltningen, enhetschef biståndshandläggningen.

4.5

Åtgärd: Biståndshandläggare i Mjölby kommun ska informera om rättigheten till Individuell plan enligt 10 § LSS vid enskilda möten.

Tidpunkt för genomförande: pågår.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004

Ansvarig: Omsorgsförvaltningen, enhetschef biståndshandläggningen.

Tillgänglighet, regel 5

Mjölby kommun ska göra den fysiska miljön tillgänglig oavsett vilka och hur stora funktionsnedsättningar människor har genom att:

- a/ införa handlingsprogram som gör den fysiska miljön tillgänglig för personer med funktionsnedsättning och
- b/ göra information tillgänglig samt ge möjlighet till kommunikation.

Inriktningsmål:

- *Mjölby kommuns offentliga lokaler och allmänna platser ska vara tillgängliga för människor med funktionsnedsättning.*
- *Mjölby kommun ska anpassa arbetsmiljön och tillhandahålla utrustning som möjliggör för personer med funktionsnedsättning att utföra sina arbetsuppgifter.*
- *Information, såväl skriftlig som muntlig, ska vara tydlig och begriplig samt anpassad till målgruppernas möjlighet att tillgodöra sig informationen.*

5.1

Åtgärd: Upprätta ett tillgänglighetsprogram enligt intentionerna i prop.1999/2000: 79, innehållande kostnadsberäkningar och genomförandeplan utifrån nationellt upprättade riktlinjer och förtydligande som kan komma i fråga. Tillgänglighetsprogrammet ska omfatta all kommunal verksamhet, bostäder och trafik inom kommunen.

Tidpunkt för genomförandet: 2003- fortlöpande

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Kostnad: Inom befintliga ramar.

Ansvarig: Tekniska kontoret i samverkan med representanter bl a från Byggnadsnämnden och KHR (Kommunala handikapprådet).

5.2

Åtgärd: Skapa förutsättningar för det kommunala handikapprådet (KHR) att aktivt delta och bidra med sin kunskap vid planeringsstart i den kommunala planerings- och beslutsprocessen. Särskilt vid ny-, till- och ombyggnad av inom- och utomhusmiljöer.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: Vid bygglovsförfarande av byggnadskontoret, vid övrig planering respektive ansvarigt kontor genom granskning av att anbud och ritningar motsvarar kraven på tillgänglighet.

Ansvarig: Byggnads- tekniska- samt service-och entreprenadkontoret.

5.3

Åtgärd: Skapa en kunskapsbank/ vägvisare med handikappinformation på kommunens hemsida.

Tidpunkt för genomförande: 2003

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och vid uppföljning av handikapplanen.

Ansvarig: Kommunledningskontoret.

5.4

Åtgärd: Mjölby kommuns hemsida ska anpassas för synskadade samt finnas tillgänglig i lättläst "LL" version.

Tidpunkt för genomförande: 2003

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och vid uppföljning av handikapplanen.

Ansvarig: Kommunledningskontoret.

5.5

Åtgärd: All samhällsinformation som Mjölby kommun tillhandahåller och ger ut ska finnas tillgänglig som lättläst samt vid behov genom läsobud, i punktskrift, på diskett eller kassett.

Tidpunkt för genomförande: 2003 och fortlöpande.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och vid uppföljning av handikapplanen.

Ansvarig: Kommunledningskontoret samt respektive förvaltning/kontor.

5.6

Åtgärd: Huvudbiblioteket ska installera en läsapparat samt en dator med syntetiskt tal.

Tidpunkt för genomförande: 2003-2004.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2005 och därefter årligen vid uppföljning av handikapplanen.

Ansvarig: Kultur- och fritidsförvaltning.

5.7

Åtgärd: Krav på anpassade sk. "låg golvs fordon" ställs vid upphandling av samhällsbetalda transporter.

Tidpunkt för genomförande: Vid varje ny upphandling.

Kostnad: Ingår i upphandlingskostnaden.

Uppföljning: Inför varje ny upphandling.

Ansvarig: Tekniska kontoret.

5.8

Åtgärd: Successiv anpassning av hållplatser till sk. ”låg golvs fordon”.

Tidpunkt för genomförande: Pågår.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Tekniska kontoret.

5.9

Åtgärd: Vid lokalgenomgång/skyddsronder av kommunens lokaler ska funktionshindrades perspektiv beaktas och åtgärder vidtas kontinuerligt för att nå full tillgänglighet utifrån prop.1999/2000:79.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Chef/ motsvarande.

5:10

Åtgärd: Kommunen ska uppmuntra till att lokala massmedier samt trafikinformation görs tillgängliga för funktionshindrade.

Tidpunkt för genomförandet: 2003 och därefter kontinuerligt.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Kommunledningskontoret.

5.11

Åtgärd: Bevaka IT- och telefoniutvecklingen för att sprida information till alla förvaltningar och kontor om eventuella nya tekniska lösningar för personer med olika sorters funktionsnedsättning.

Tidpunkt för genomförandet: 2003 och därefter kontinuerligt.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen vid uppföljning av den handikappolitiska planen.

Ansvarig: Administrativa servicekontoret.

5.12

Åtgärd: Varje vallokal inom kommunen ska vara tillgänglig för funktionshindrade personer och utformad så att valhemligheten kan bevaras.

Tidpunkt för genomförandet: Inför varje val.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: Efter varje val.

Ansvarig: Valnämnden.

5.13

Åtgärd: Städningen av alla kommunens offentliga lokaler ska ha god standard, utifrån allergisynpunkt.

Tidpunkt för genomförandet: 2003 och därefter fortlöpande.

Kostnad: Ska rymmas inom varje enhets befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004.

Ansvarig: Chef/ motsvarande.

5.14

Åtgärd: Förvaltningarnas offentliga lokaler ska vara rök- och djurfria. Undantag får göras för ledarhundar och andra djur då det finns särskilda skäl.

Tidpunkt för genomförandet: 2003.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004.

Ansvarig: Chef/ motsvarande.

5.15

Åtgärd: Vid all upphandling/ inköp ska tillgänglighets- och användbarhetsaspekter för olika funktionsnedsättningar beaktas och prioriteras.

Tidpunkt för genomförandet: 2003 och därefter kontinuerligt.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004.

Ansvarig: Chef/ motsvarande.

Utbildning, regel 6

Barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning ska ha lika möjlighet till utbildning på grundskole- och gymnasienivå. Utbildningen ska vara integrerad med ordinarie utbildningar om det inte finns särskilda skäl för annat ställningsstagande.

Inriktningsmål:

- *Mjölby kommun ska kunna erbjuda utbildning till personer med funktionsnedsättning i alla åldrar.*

6.1

Åtgärd: Gymnasieskolorna ska i verksamhetsplanen ha med undervisning om funktionsnedsättning som ett prioriterat område.

Tidpunkt för genomförandet: 2003.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen genom internkontrollplanen.

Ansvarig: Rektor.

6.2

Åtgärd: Inventering och dokumentation av vilka åtgärder som krävs för att möjliggöra att elever med funktionsnedsättning ska kunna genomgå och slutföra sin grund- och gymnasieutbildning.

Tidpunkt för genomförandet: 2003-2005.

Kostnad: Inventeringen ryms inom befintliga budgetramar. Åtgärds-kostnaderna går ej att beräkna.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen vid prioritering av investeringsmedel i ledningsgruppen.

Ansvarig: Rektor, skol- utbildningschef samt skol- utbildningsnämnd.

6.3

Åtgärd: Utveckla samarbetet med närliggande kommuner kring grundskole- och gymnasieutbildning för att öka utbudet av utbildning för elever med funktionsnedsättning, se även punkt 1.5.

Tidpunkt för genomförandet: 2003 och kontinuerligt.

Kostnad: Går ej att beräkna.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen vid prioritering av investeringsmedel i ledningsgruppen.

Ansvarig: Rektor, skol- utbildningschef samt skol- utbildningsnämnd.

Arbete, regel 7

Mjölby kommun ska skapa förutsättningar för produktivt och inkomstbringande arbete.

Inriktningsmål:

- *Samtliga förvaltningar/ kontor ska verka för att personer med funktionsnedsättning får ett meningsfullt och avlönat arbete.*

7.1

Åtgärd: Inventera vilka anställda inom Mjölby kommun som har funktionsnedsättning och åtgärda det som kan underlätta för dem att behålla arbetet.

Tidpunkt för genomförandet: 2003

Kostnad: Går ej att beräkna

Uppföljning hur och när: 2004 och därefter årligen vid utvecklings-samtal

Ansvarig: Varje Chef/ motsvarande

7.2

Åtgärd: Upprätta en handlingsplan för hur utvecklingsstörda personer och andra funktionshindrade personer ska kunna beredas plats på den ordinarie arbetsmarknaden.

Tidpunkt för genomförandet: 2003

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning hur och när: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Chef för omsorgsförvaltningens dagliga verksamhet för funktionshindrade samt chef för Arbetsmarknadsenheten.

Kultur, regel 10

Alla människor ska kunna delta i kulturlivet på lika villkor.

Inriktningsmål:

- *Mjölby kommun ska verka för ökad delaktighet och tillgänglighet till kommunens kulturliv.*

10.1

Åtgärd: Riktade marknadsföringsinsatser ska genomföras för att uppmuntra fler barn och ungdomar med funktionsnedsättning att delta i musikskolans ordinarie verksamhet.

Tidpunkt för genomförandet: 2003

Kostnad: Inom befintliga budgetramar

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Kultur- och fritidsförvaltningen.

10.2

Åtgärd: Alla ska ha möjlighet att tillgodogöra sig information om kommunala kulturarrangemang och i den ska det tydligt framgå hur arrangemangen är ordnade.

Tidpunkt för genomförandet: 2003

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Kultur- och fritidsförvaltningen.

10.3

Åtgärd: Kommunens bibliotekslokaler ska göras tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Tidpunkt för genomförandet: Pågående. Slutfört 2003.

Kostnad: Beräknas i det årliga budgetarbetet.

Uppföljning: 2004.

Ansvarig: Kultur- och fritidsförvaltningen i samråd med tekniska kontoret.

10.4

Åtgärd: Lättläst litteratur samt läsombud ska finnas tillgängliga på kommunens alla bibliotek.

Tidpunkt för genomförandet: 2003 och fortlöpande.

Kostnad: Beräknas i det årliga budgetarbetet.

Uppföljning: 2004.

Ansvarig: Kultur- och fritidsförvaltningen.

Rekreation och idrott, regel 11

Människor med funktionsnedsättning ska ha samma möjlighet till rekreation och idrott som andra.

Inriktningsmål:

- *Mjölby kommun ska verka för att funktionshindrade i större utsträckning kan delta i olika fritidsaktiviteter i kommunen.*

11.1

Åtgärd: Riktade marknadsföringsinsatser ska genomföras för att uppmuntra fler barn och ungdomar med funktionsnedsättning, att delta i ordinarie simskoleverksamhet.

Tidpunkt för genomförandet: 2003 därefter årligen.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004.

Ansvarig: Kultur- och fritidsförvaltningen.

11.2

Åtgärd: Platser i ishallens nya cafeteria som är anpassade för personer med funktionshinder ska uppföras i ishallen.

Tidpunkt för genomförandet: 2003.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004.

Ansvarig: Kultur- och fritidsförvaltningen i samråd med tekniska kontoret.

11.3

Åtgärd: En inomhusanläggning för bad och rekreation byggs där funktionshindrade personer med lätthet ska kunna ta sig till och från bassängerna och där någon av bassängernas temperatur håller minst + 34 grader och är anpassad för rehabilitering.

Tidpunkt för genomförandet: 2003-2004 (förutsätter att erforderliga beslut om simhallens uppförande fattas)

Kostnad: Enligt plan inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: Sker kontinuerligt under uppförandet.

Ansvarig: Kultur- och fritidsförvaltningen i samråd med tekniska kontoret.

Kunskap och forskning, regel 13

Mjölby kommun ska verka för att kunskap om levnadsvillkor för människor med funktionsnedsättning ökar och sprids.

Inriktningsmål:

- *Mjölby kommun ska utöka sitt samarbete med forskningsinstitutioner och handikapporganisationer.*

13.1

Åtgärd: Varje förvaltning utser en representant som huvudansvarar för att upprätta kontakt med t ex universitet, och bevaka resultat från handikappforskning, samt sprida dessa till kommunens övriga verksamheter och nivåer (se även 17.1).

Tidpunkt för genomförandet: 2003.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004.

Ansvarig: Nätverket av dessa representanter samordnas av kommunledningskontoret.

Policy och planering, regel 14

Handikappaspekterna ska beaktas i alla viktiga policysammanhang och i kommunal planering.

Inriktningsmål:

- *Mjölby kommun ska genomföra åtgärder som gynnar människor med funktionsnedsättning.*

14:1

Åtgärd: Anta en kommunal handikappolitiskplan.

Tidpunkt för genomförande: 2000- 2003.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: Var tredje år med start 2005.

Ansvarig: Kommunstyrelsen.

Ekonomisk politik, regel 16

Mjölby kommun ska föra en ekonomisk politik som syftar till ökad delaktighet och jämlikhet

Inriktningsmål:

- *I det kommunala budgetarbetet på alla nivåer ska handikappfrågorna ingå.*

16.1

Åtgärd: Kommunens/ förvaltningarnas kostnader för anpassningsåtgärder och andra resurser som berör människor med funktionsnedsättning ska vara en del i det ordinarie årliga budgetarbetet.

Tidpunkt för genomförande: 2003.

Kostnad: I det årliga budgetarbetet.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen

Ansvarig: Kommunstyrelsen.

16.2

Åtgärd: Delar av de kommunala bidragen till föreningslivet ska öronmärkas till aktiviteter och verksamhet som är anpassade för människor med funktionsnedsättning.

Tidpunkt för genomförande: 2003.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Kultur- och fritidsnämnden.

Samordning, regel 17

Mjölby kommun ansvarar för att säkerställa att handikappfrågor samordnas.

Inriktningsmål:

- *Samarbetet mellan kommunens förvaltningar och det kommunala handikapprådet ska öka.*

17.1

Åtgärd:

Varje förvaltning utser en representant som ansvarar för handikappfrågor inom den egna förvaltningen samt för kontakter med det kommunala handikapprådet och externa handikapporganisationer.

Tidpunkt för genomförande: 2003.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Kommunledningskontoret samordnar dessa representanter i ett nätverket.

Handikapporganisationer, regel 18

Mjölby kommun erkänner handikapporganisationernas rätt att representera människor med funktionsnedsättning på lokal nivå. Mjölby kommun erkänner handikapporganisationernas rådgivande roll när det gäller att fatta beslut i handikappfrågor.

Inriktningsmål:

- *Mjölby kommun ska verka för att funktionshindrades kunskaper tillvaratas och används.*
- *Mjölby kommun ska verka för att det kommunala handikapprådets roll stärks och utvecklas.*

18.1

Åtgärd: Utveckla det kommunala handikapprådets funktion för att tillse att detta i större utsträckning kan delta i frågor och beslut som påverkar människor med funktionsnedsättning, genom att bli reviderade nuvarande reglemente.

Tidpunkt för genomförande: 2003.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004.

Ansvarig: Kommunstyrelsen.

Personalutbildning, regel 19

Mjölby kommun ansvarar för att det finns lämplig utbildning för all personal som deltar i planering och genomförande av program och service för människor med funktionsnedsättning.

Inriktningsmål:

- *Kunskaperna om personer med funktionsnedsättning och handikapp ska öka hos anställda i Mjölby kommun.*
- *Kunskapen om handikappfrågor ska ökas hos berörda i planering av byggande och den yttre miljön.*

19:1

Åtgärd: Utbildning ska erbjudas i handikappkunskap för de personalgrupper som ofta kommer i kontakt med människor med funktionsnedsättning. Detta ska ske under samarbete med främst de lokala handikapporganisationerna, utbildningsförvaltningen, närliggande vårdskolor samt universitet.

Tidpunkt för genomförande: 2003 samt årligen.

Kostnad: Beräknas bli inom befintliga budgetramar för kompetensutveckling.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen genom att tillse att utbildningarna erbjuds, genomförs och har relevant innehåll.

Ansvarig: Respektive förvaltning i samarbete med utbildningsförvaltningen.

19:2

Åtgärd: Informationsinsatser genomförs för att öka medvetenheten om tillgänglighetsfrågor i alla kommunala byggprocesser och i planeringen av den yttre miljöns utformning samt vikten av goda val av byggnadsmaterial och ventilationslösningar bl a ur allergi- och astma synpunkt.

Tidpunkt för genomförandet: 2003 och därefter fortlöpande.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: 2004 och därefter årligen.

Ansvarig: Byggnadskontoret i eventuellt samarbete med berörda intresseorganisationer.

Granskning och utvärdering, regel 20

Mjölby kommun är ansvarig för att utvärdera och granska kommunala handlingsprogram och tjänster för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet.

20.1

Åtgärd: Den handikappolitiska planen ska utvärderas.

Tidpunkt för genomförandet: 2005.

Kostnad: Inom befintliga budgetramar.

Uppföljning: Var tredje år.

Ansvarig: Kommunstyrelsen ansvarar för att nätverket för handikappfrågor i kommunen utvärderar planen i samråd med handikapprådets representanter (se även 17.1).

Faktablad från Regeringskansliet, Socialdepartementet, nr 5, mars 2000.

Ett tillgängligare Sverige

Befintliga offentliga lokaler och allmänna platser ska vara tillgängliga för funktionshindrade före år 2010. Kommuner riskerar viten om de inte verkställer domar som givit människor rätt till stödinsatser. Ett nationellt tillgänglighetscenter skapas. Statliga myndigheter får ett särskilt ansvar för att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer.

Målet för handikappolitiken ska vara ett samhälle som gör det möjligt för människor med funktionshinder att bli fullt delaktiga i samhällslivet. Det föreslår regeringen i sin proposition 1999/2000:79 Från patient till medborgare - en nationell handlingsplan för handikappolitiken.

Människors lika värde är en grundläggande utgångspunkt för hur samhället ska utformas. Alla människor har kunskaper, förmågor och erfarenheter som är viktiga för samhället. Därför måste samhället formas på ett sådant sätt att alla kan medverka i utvecklingen och nå full delaktighet i samhällets gemenskap. Människor med funktionshinder utgör givetvis inget undantag i detta avseende. Personer med funktionshinder är medborgare med lika rättigheter och skyldigheter som andra medborgare.

Hindren ska rivas

I regeringsförklaringen 1999 slog regeringen fast att hindren för funktionshindrades rätt att delta fullt ut i samhället ska rivas. Detta kräver att handikappolitiken förändras och bedrivs ur ett medborgarperspektiv. Handikappolitiken måste inriktas på demokrati- och rättighetsfrågor och på att förverkliga FN:s standardregler för funktionshindrade. Människor med funktionshinder ska kunna garanteras full delaktighet och jämlikhet. En funktionsnedsättning blir ett handikapp först när individen möter brister i en miljö eller verksamhet. När bristerna åtgärdas och tillgängligheten ökar kan handikappet minska eller försvinna. Detta ska vara en utgångspunkt för handikappolitiken.

De flesta miljöer och verksamheter i vårt samhälle rör i något avseende människor med funktionshinder. Av det skälet kan handikappolitiken inte vara skild från så gott som något politikområde, den måste genomsyra alla områden och samhällssektorer.

I propositionen lämnar regeringen förslag till nationella mål för handikappolitiken. Propositionen innehåller även förslag till konkreta åtgärder, som ska bidra till att undanröja sådant som hindrar människor med funktionshinder att nå full delaktighet i samhället. De flesta samhällsfrågor rör på något sätt personer med funktionshinder. Alla behandlas dock inte i denna proposition. De förslag regeringen nu presenterar är avsedda att lägga fast huvudlinjerna i den svenska handikappolitiken.

I propositionen finns också en rad frågor som kräver ytterligare kartläggning, utredning eller förankring innan de kan lösas. Regeringen avser därför att återkomma med förslag på flera områden, i vissa fall redan i år.

Nationella mål

Regeringen anser att det behövs kraftfulla politiska insatser för att personer med funktionshinder ska få rätt till full delaktighet, ett värdigt bemötande och möjligheter att själva bestämma över sina liv. Regeringen föreslår att de nationella målen för dessa insatser ska vara:

- en samhällsgemenskap med mångfald som grund.
- att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet.
- jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder.

Det handikappolitiska arbetet ska särskilt inriktas på:

- att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder.
- att förebygga och bekämpa diskriminering.
- att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder förutsättningar för självständighet och självbestämmande.

Följande arbetsområden ska prioriteras under de närmaste åren:

- se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer.
- skapa ett tillgängligt samhälle.
- förbättra bemötandet.

Handikapperspektiv inom alla samhällssektorer

Varje myndighet har ansvar för att inom sitt verksamhetsområde leva upp till FNs standardregler och de nationella målen för handikappolitiken. Handikapperspektivet ska ingå som en naturlig och integrerad del i varje myndighets ordinarie verksamhet, så att personer med funktionsnedsättning garanteras delaktighet och jämlikhet.

Alla former av diskriminering av personer med funktionshinder ska motverkas. Statliga myndigheter ska se till att lokaler, verksamhet och information är tillgängliga för personer med funktionshinder. Staten ska vara ett föredöme i detta avseende. Det gäller även när staten agerar som byggherre. I programhandlingar och

underlag för upphandling ska staten förtydliga hur kraven på tillgänglighet och användbarhet ska tillämpas.

Regeringen föreslår därför att:

- statliga myndigheter ska integrera handikappsperspektivet i den ordinarie verksamheten. Utgångspunkten ska vara FN:s standardregler och de nationella målen för handikappolitiken. Myndigheterna ska även se till att lokaler, verksamhet och information är tillgängliga för personer med funktionshinder. Regeringen avser att reglera detta i en särskild förordning.
- tillgänglighet och användbarhet ska genomsyra statliga byggprojekt. Förtydligade krav ska därför ställas vid upphandling i samband med byggprojekt. Motsvarande krav ska ställas vid hyra av lokal.
- regeringen i en förordning uppdrar åt ett antal stora eller "besöksviktiga" myndigheter att senast den 31 december 2001 redovisa handlingsplaner för att göra myndighetens lokaler, information och övrig verksamhet tillgänglig för personer med funktionshinder. Åtgärderna i handlingsplanen bör vara vidtagna senast år 2005. Arbetet ska årligen rapporteras till regeringen.
- det handikappolitiska arbetet hos myndigheterna bör få en tydligare struktur. Myndigheter med så kallat sektorsansvar har särskilt ansvar för att de nationella målen för handikappolitiken förverkligas. Sektorsmyndigheterna bör ges i uppdrag att utarbeta förslag till uppföljningsbara etappmål för respektive sektor. Etappmålen ska fastställas av regeringen och bör vara uppfyllda senast år 2010.
- regeringen lämnar en redogörelse för den nationella handlingsplanens genomförande och de fastställda etappmålen för handikappolitiken i en skrivelse till riksdagen våren 2002. Därefter avser regeringen att lämna en redovisning till riksdagen om det fortsatta arbetet vart tredje år.
- målet vid statlig upphandling bör vara att personer med funktionshinder kan använda samma varor och tjänster som andra.
- handikappsperspektivet bör beaktas vid åtgärder som finansieras med statligt stöd.

Ett tillgängligt samhälle

De första bestämmelserna om tillgänglighet för funktionshindrade infördes i den svenska plan- och bygglagstiftningen redan 1966. I dag innebär kraven i denna lagstiftning att nya offentliga lokaler, allmänna platser och tomter för permanent bebyggelse ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Befintliga lokaler och allmänna platser dit allmänheten har tillträde har dock ofta brister, som gör det svårt för funktionshindrade att få tillträde.

Även i nyproducerade lokaler är det vanligt med brister, främst i utformningen av detaljer. Det kan till exempel gälla placering av dörröppnare och utformning av

toalettutrymmen. Det kan också handla om att färgsättning och belysning är för dåliga för synskadade eller att avsaknad av teleslingor och dålig akustik i offentliga lokaler skapar problem för personer med nedsatt hörsel. Det förekommer även att tillgängligheten uppfyller reglerna men att lokalerna ändå inte fungerar bra i praktiken.

Flest hinder finns i den yttre miljön. Trottoarkanter, trappor, branta lutningar, nivåskillnader, valet av markbeläggning samt svårigheter för personer med nedsatt orienteringsförmåga att hitta rätt är några av hindren. Långa avstånd – bland annat för att komma förbi hindren – medverkar dessutom till att den fysiska ansträngningen blir stor.

Förändringstakten för låg

Regeringen anser att takten i arbetet med att förbättra samhällets tillgänglighet måste öka. Bestämmelser med retroaktiva krav på att undanröja alla enkelt åtgärdade hinder i befintliga offentliga lokaler och på befintliga allmänna platser bör därför föras in i plan- och bygglagstiftningen. Undantag ska kunna medges för mindre näringsidkare och för miljöer som är särskilt känsliga ur ett kulturhistoriskt, miljömässigt eller konstnärligt avseende.

Regeringen anser även att det är viktigt att utreda i vilken mån nuvarande regelverk hindrar eller utestänger personer med funktionshinder från att ta del av samhällets service, varor och tjänster.

I propositionen föreslår regeringen att:

- krav införs i plan- och bygglagen (1987:10, PBL) på att enkelt åtgärdade hinder mot tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga bör vara åtgärdade före år 2010 i befintliga offentliga lokaler och på befintliga allmänna platser. Regeringen avser att under år 2000 återkomma med förslag i frågan.
- Boverket ges i uppdrag att förtydliga de krav som nu finns i PBL på tillgänglighet i samband med nybyggnad och ändring av allmänna platser.
- Boverket under de närmaste åren prioriterar frågor om tillgänglighet för äldre och personer med funktionshinder.
- de lokala handikapporganisationernas möjlighet till samråd i plan- och byggärenden ses över.
- en utredning tillsätts för att se över områden där lagstiftning eller annan reglering saknas för tillgänglighet för personer med funktionshinder. Utredaren ska analysera om det finns brister i nuvarande lagstiftning som hindrar eller utestänger människor med funktionshinder från att få tillgång till produkter eller verksamhet, om det finns områden där det saknas riktlinjer eller laggstiftning om tillgänglighet och användbarhet samt vilken modell för reglering som är lämpligast.

Nationellt tillgänglighetscenter

I propositionen föreslår regeringen att statliga myndigheter ska få ett ökat ansvar för att beakta handikappaspekterna i sin verksamhet. För att klara det kan myndigheterna behöva råd och stöd från en instans som har fördjupade kunskaper om tillgänglighetens betydelse. Andra viktiga målgrupper är näringsidkare, byggherrar och yrkesgrupper som arkitekter med flera.

Regeringen föreslår därför att:

- ett nationellt tillgänglighetscenter bör skapas, med uppgift att vara ett nationellt rådgivande organ i tillgänglighetsfrågor. Arbetet med att driva på utvecklingen att göra samhället tillgängligt bör koncentreras till kunskapsuppbyggnad, rådgivning, utveckling och samverkan.
- Handikappombudsmannen ska utgöra detta nationella tillgänglighetscenter, vid sidan av de uppgifter myndigheten har i dag. Handikappombudsmannen bör få ökade resurser för att kunna fullgöra dessa uppgifter.

Design för alla

Grundtanken med konceptet Design för alla är att bruksföremål och andra liknande produkter, byggnader, inomhus- och utomhusmiljöer, IT-produkter och IT-tjänster bör vara tillgängliga och användbara för alla människor, så långt det över huvud taget är möjligt. Regeringen bedömer att statens engagemang för tillgänglighetsfrågor inom arkitektur, formgivning och design ska förtydligas. Konceptet Design för alla bör genomsyra statens arbete inom arkitektur, formgivning och design.

Kommunikationer

Sedan mitten av 1970-talet har mycket gjorts för att förbättra funktionshindrades möjligheter att nyttja transportsystemet. Enligt gällande lag ska kollektivtrafiken, vid planering och genomförande, anpassas till resenärer med funktionshinder. Färdmedel ska så långt det är möjligt vara lämpade för funktionshindrade.

Trots stora ansträngningar och en ökad medvetenhet och kunskap om tillgänglighetsfrågor, framförallt inom kollektivtrafikområdet, har anpassningen av transportsystemet till funktionshindrades behov och önskemål varit bristfällig och långsam.

Regeringen föreslår därför att:

- tillgängligheten till transportsystemet bör fortlöpande förbättras och beaktas vid all planering och upphandling av infrastruktur, färdmedel, trafik och övriga tjänster.
- arbetet för ökad tillgänglighet bör vägledas av att kollektivtrafiken bör vara tillgänglig för funktionshindrade år 2010. Med detta mål som utgångspunkt ska en

trafikslagsövergripande planering genomförs, där kollektivtrafik med stort utbud och resande prioriteras

- gällande föreskrifter om tillgänglighet för funktionshindrade till färdmedel inom olika trafikslag bör ses över och skärpas.

Bättre bemötande

I regeringsförklaringen 1999 slog regeringen fast att människor med funktionshinder ska ha goda möjligheter till delaktighet. För att utreda i vilken mån nuvarande lagstiftning understödjer en sådan inriktning behöver till exempel grundlagen ses över. Ingen medborgare får missgynnas på grund av funktionshinder.

Regeringen har därför uppdragit åt Författningsutredningen (Dir 1999:71) att:

- överväga på vilket sätt funktionshindrades delaktighet och jämlikhet i samhället ska komma till tydligare uttryck i programstadgandet i 1 kap 2 § regeringsformen.

Regeringen föreslår även att:

- Länsstyrelsen ska verka för att kommuner och landsting planerar för att tillgodose framtida stöd- och servicebehov enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och framtida behov av bistånd enligt 6 f § Socialtjänstlagen (1980:620).

- Länsstyrelsen ska kunna förelägga vite för de kommuner eller landsting som inte följer en dom, som ger en enskild rätt till insatser enligt respektive lag.

Personer med funktionshinder behöver ofta stöd från flera håll. Många professionella bedömare är inblandade och det krävs ofta en rad kontakter och möten mellan den enskilde och respektive insatsgivare. Det är heller inte ovanligt att flera huvudmän är inblandade. Var och en av de tjänstemän som den enskilde möter har sin kompetens, sina värderingar och sin kunskap. Det saknas en samsyn när det gäller tolkningen av regelverk och det saknas mer systematiska och långsiktiga program för kompetensutveckling i dessa frågor hos staten, landstingen och primärkommunerna.

Regeringen föreslår därför att:

- Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus) får i uppdrag att utarbeta ett nationellt program, med förankring i de handikappolitiska principerna, som ska ligga till grund för kompetensutveckling på lokal och regional nivå.

- Sisus ansvarar också för att ta fram ett utbildningsunderlag för statsförvaltningen i handikappolitiska frågor.

- Särskilda medel avsätts för en flerårig satsning på kompetensutveckling för personal inom olika samhällsområden kring frågor som rör bemötande av personer med funktionshinder.

Andra förslag i propositionen

- En utredning ska se över hjälpmedelsförsörjningen för studerande med funktionshinder inom hela utbildningsområdet.
- Statens kulturråd får utökade resurser för att förverkliga handlingsprogrammet "Funktionshindrades tillgång till kultur".
- Anslaget till handikapporganisationerna höjs med 28 miljoner per år.
- Socialstyrelsen får i uppdrag att kartlägga på vilket sätt landstingens barn- och ungdomshabiliteringar är tillgängliga för barn och ungdomar med olika funktionshinder och i olika åldrar. I propositionen finns även redovisning och förslag till en rad åtgärder som inte redovisas på detta faktablad. Det gäller bland annat inom områden som kultur och medier, utbildning och arbetsmarknad.

Ordförklaringar

Vite i förväg bestämd påföljd (för en överträdelse eller ett kontraktsbrott) i form av böter.

Koncept här; idé, tankemodell, begrepp

Proposition regeringens förslag till riksdagen

Diskriminering ogynnsam särbehandling

Prioritera ge förtur åt

Retroaktiva bakåtverkande, gäller även för tid som gått

Offentliga lokaler alla lokaler (även privatägda) dit allmänheten har tillträde

Huvudmän här; myndigheter med ansvar för en verksamhet

Sektorsmyndighet myndighet som ansvarar för ett visst verksamhetsområde

Tryckortsuppgifter

Frågor om sakinnehållet besvaras av Gunilla Ekvall, tfn 08-405 41 41.

Faktabladet kan beställas från Socialdepartementet, tfn 08-405 38 04.

Regeringens webbplats: www.regeringen.se

Regeringens e-postadress: regeringen@regeringen.se

Tryckt av Regeringskansliet, Grafisk service, Stockholm, mars 2000.

Faktabladet är producerat av Socialdepartementet.

Artikelnr. S2000.007

Proposition 1999/2000:79

Sammanfattning av betänkandet Lindqvists Nia – nio vägar att utveckla bemötandet av personer med funktionshinder

Jag har haft regeringens uppdrag att kartlägga och analysera frågan om bemötande av personer med funktionshinder (dir. 1997:24). Enligt mina direktiv skall jag bl.a. beskriva funktionshindrade personers erfarenheter av hur de bemöts och behandlas vid kontakter med myndigheter och andra offentliga organ och vilka möjligheter de har att få sina behov tillgodosedda. Jag skall också kartlägga och analysera i vilken mån faktorer i verksamhetens organisation, ledarskap och struktur samt personalens kompetens kan bidra till förbättrat bemötande och förbättrad kvalitet på insatserna.

Jag har låtit människor med erfarenhet av funktionshinder komma till tals. Genom intervjuer, brev, samtal, möten, seminarier och sammankomster med handikapporganisationer, invandrarorganisationer och andra med kunskap om dessa frågor har jag fått en bild av hur människor med funktionshinder anser att de blir bemötta.

Jag måste tyvärr konstatera att det finns stora brister i bemötandet av personer med funktionshinder. Många känner sig kränkta, kontrollerade och ifrågasatta. Den upplevelsen går igen i nästan alla berättelser jag fått, och mönstret är detsamma oavsett funktionshinder, livssituation och vilket stöd och vilken service och hjälp man söker. Jag är medveten om att det kan komma att göras försök att avfärda den här bilden med argument att urvalet av uppgiftslämnare inte är representativt, eller att jag alltför ensidigt har tagit upp problemen i stället för att peka på möjligheterna. Men jag anser att mönstret i människors berättelser har bekräftats av så många att det är omöjligt att avfärda.

På ett tidigt stadium i utredningen stod det klart att bemötandet av enskilda människor i mycket hög grad präglas av förutsättningar som skapats av yttre faktorer. Enskildas värderingar liksom de förväntningar man själv har om vad man har rätt till har naturligtvis betydelse. Men också arbetsförhållanden, otydliga och komplicerade regelsystem som ofta ändras, brist på resurser och de värderingsförändringar som kommit i den ekonomiska krisens spår påverkar bemötandet. På det sättet är bemötandet en politisk fråga och ett uttryck för samhällets kollektiva bemötande. Därför har jag beskrivit bemötandet också utifrån den utgångspunkten.

Att förändringar i omvärlden har betydelse för bemötandet bekräftas i en enkätstudie jag låtit göra bland anställda som i sin yrkesverksamhet möter människor med funktionshinder. De känner av besparingar och arbetsgivarens krav på att klara samma uppgifter på kortare tid och med mindre resurser och att det i vissa fall kan inverka på bemötandet. Många tycker att lagar och regler är otydliga och att politikerna inte ger klara besked om vad som skall gälla.

Det finns en otydlighet i det politiska budskapet om hur samhället ser på människor med funktionshinder och hur samhället behandlar och tillfredsställer

de behov av stöd, service och tillgänglighet som många människor med funktionshinder har. Klyftan mellan ideal och realiteter i mitt material är uppenbar. När människor upptäcker att lagar och regelverk inte håller vad det lovar känner de sig lurade och förlorar tilltron till samhällets möjligheter att tillvarata sina medborgares behov och intressen. Det skapar misstro mot myndigheterna och leder i sin tur till misstro mot politikerna.

Klyftan mellan ideal och realiteter visar sig särskilt tydligt i frågan om domstolstrots. Det finns exempel på att huvudmän inte verkställer domar om rätt till insatser eller bistånd enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) eller socialtjänstlagen (SoL). Det är oacceptabelt. I praktiken innebär det att enskilda inte får de insatser eller det bistånd som de har rätt till. Frågan har varit aktuell i många år. Under tiden har flera förslag till lösningar utretts utan att detta lett till några åtgärder. Jag anser att domstolstrots är en bemötandefråga och tar därför upp den i detta slutbetänkande.

Mot bakgrund av det kunskapsunderlag jag nu fått anser jag att den enskildes ställning måste stärkas i olika avseenden. Det gäller t.ex. rätten till full delaktighet och inflytande, där det bl.a. behövs tydliga politiska markeringar att människor inte får utestängas eller behandlas på ett kränkande sätt därför att de har ett funktionshinder. Det gäller också att förbättra bemötandet och attityderna hos anställda och beslutsfattare genom att höja deras kompetens i frågor som rör handikappolitikens mål och syften och i bemötandets etik.

Jag har föreslagit nio vägar att utveckla bemötandet. Det är dels förslag som avser att förbättra det kollektiva bemötandet, dels det individuella bemötandet. Tillsammans syftar de till att förändra attityder och bemötande, förbättra den enskildes ställning gentemot myndigheter och andra offentliga organ samt göra människor mer rustade att delta i samhällslivet på sina egna villkor.

1. Lagfäst rätten till delaktighet

Ett tillägg görs i grundlagens 1 kap. 2 § med den innebörden att det allmänna bör verka för att lagar och föreskrifter utformas så att alla medborgare kan uppnå full delaktighet och jämlikhet i samhället oberoende av förhållanden som kön, ålder, funktionshinder, ras, sexuell läggning, etnisk, språklig eller religiös tillhörighet. Förslaget är en viljeinriktning och har i första hand en normativ karaktär.

2. Sätt stopp för domstolstrots

Ett nytt sätt att motverka domstolstrots föreslås. Förslaget syftar bl.a. till att förebygga situationer som kan leda till att domar inte kan verkställas. Länsstyrelserna föreslås få ett ökat tillsynsansvar och möjlighet att förelägga kommuner och landsting att vid vite bygga ut sin service så att den enskilde kan erbjudas den insats hon eller han har rätt till. Länsstyrelsen skall också kunna förelägga kommun eller landsting att i rimlig tid verkställa domar som ger enskilda rätt till viss insats. Ett sådant föreläggande skall kunna förse med vite.

3. Skapa klarhet kring "Råd och stöd"

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är en lag som ger vissa personer med funktionshinder rätt till ett antal i lagen preciserade insatser. En av

dessa insatser är rådgivning och annat personligt stöd, råd och stöd. Insatsen har skapat förväntan men samtidigt också förvirring, både för anställda och för dem som behöver insatsen. Lagstiftningen är otydlig och det finns delade meningar om vad som skall ingå i råd och stöd och hur gränsdragningen till habilitering och rehabilitering skall dras. Lagstiftningen behöver förtydligas.

4. Vidga rätten till tillgänglig samhällsinformation

Rätten till anpassad samhällsinformation för personer med funktionshinder är en demokratifråga. Möjligheterna att få en sådan information på ett tillgängligt sätt är i dag begränsad vilket innebär att många inte kan fullgöra sina medborgerliga skyldigheter och rättigheter. Demokratiutredningen bör få i uppgift att lämna förslag om hur rätten till anpassad samhällsinformation, bl.a. med hjälp av den nya tekniken, kan stärkas.

5. Inför en funktion för hantering av synpunkter och kritik på bemötandet

Varje huvudman bör upprätta en oberoende funktion, som är skild från den ordinarie verksamheten, dit enskilda kan vända sig med sina synpunkter eller sin kritik mot myndighetens bemötande. Syftet med verksamheten skall vara att på ett objektivt sätt granska och behandla olika synpunkter och kritik på bemötande som kommer fram.

6. Utveckla brukarstödscentra

En försöksverksamhet med brukarstöd till personer med funktionshinder bör inledas i handikapporganisationernas regi. Syftet skall vara att pröva hur ett sådant stöd, byggt på egen erfarenhet och brukarvillkor kan utformas, organiseras, administreras och finansieras.

7. Öka bemötandekompetensen

Ett nationellt kompetensutvecklingsprogram kring frågor som rör bemötande av personer med funktionshinder bör utarbetas. Programmet skall ha en klar förankring i de handikappolitiska principerna. Ett kompetensutvecklingsråd med företrädare för bl.a. huvudmännen och handikapporganisationerna skall knytas till programmet för att skapa en samsyn i dessa frågor och förankra dem ute på fältet.

8. Stärk handikappforskningen

Handikappforskningens status bör höjas och resurserna förstärkas. Socialvetenskapliga forskningsrådet, SFR, bör få i uppgift att utveckla en långsiktig strategi för hur handikappforskningen skall utvärderas, stimuleras och utvecklas.

9. Gissla fördomen!

Handikapporganisationerna bör få möjligheter att göra insatser som genom humor och satir syftar till att minska fördomar och motverka negativa attityder till personer med funktionshinder.

FN:s standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet (förkortad version)

Regel 1. Ökad medvetenhet

Staterna bör aktivt öka medvetenheten i samhället om människor med funktionsnedsättning, om deras rättigheter, behov och möjligheter och om vad de kan bidra med.

Regel 2. Medicinsk vård och behandling

Staterna bör ansvara för att effektiv medicinsk vård och behandling finns tillgänglig för människor med funktionsnedsättning.

Regel 3. Rehabilitering

Staterna bör se till att rehabilitering erbjuds för människor med funktionsnedsättning för att kunna uppnå och behålla största möjliga självständighet och funktionsförmåga.

Regel 4. Stöd och service

Staterna bör garantera utvecklingen av och tillgången till stöd och service, inbegripet sådana hjälpmedel som bidrar till att personer med funktionsnedsättning kan bli mer oberoende i det dagliga livet och utöva sina rättigheter.

Regel 5. Tillgänglighet

Staterna bör inse tillgänglighetens betydelse på alla områden i utvecklingen mot full delaktighet. Oavsett vilka eller hur stora funktionshinder människor har, skall staten

- a) införa handlingsprogram som gör den fysiska miljön tillgänglig för dem och
- b) se till att de får tillgång till information och möjlighet till kommunikation.

Regel 6. Utbildning

Staterna bör erkänna principen om lika möjligheter till utbildning på grundskole-, gymnasie- och högskolenivå för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. De bör se till att sådan utbildning är en integrerad del av den ordinarie utbildningen.

Regel 7. Arbete

Staterna bör erkänna principen att förutsättningar skapas för människor med funktionsnedsättning så att de skall kunna utnyttja sina mänskliga rättigheter, särskilt rätten till arbete. Såväl på

landsbygden som i städerna måste de ha lika möjligheter till produktivt och inkomstbringande arbete.

Regel 8. Ekonomisk och social trygghet

Staterna är ansvariga för att människor med funktionsnedsättning har social trygghet och tillräckliga inkomster.

Regel 9. Familjeliv och personlig integritet

Staterna bör främja möjligheten för människor med funktionsnedsättning att leva familjeliv. De bör främja deras rätt till personlig integritet och se till att lagar inte diskriminerar människor med funktionsnedsättning när det gäller sexuella relationer, äktenskap och föräldraskap.

Regel 10. Kultur

Staterna skall se till att människor med funktionsnedsättning kan delta i kulturlivet på lika villkor.

Regel 11. Rekreation och idrott

Staterna skall vidta åtgärder för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning samma möjligheter till rekreation och idrott som andra.

Regel 12. Religion

Staterna skall uppmuntra åtgärder som syftar till att skapa jämlika möjligheter för människor med funktionsnedsättning att utöva sin religion.

Regel 13. Kunskap och forskning

Staterna tar det yttersta ansvaret för att kunskap om levnadsvillkoren för människor med funktionsnedsättning samlas in och sprids och också för att stöd ges till forskning på alla områden, inklusive det som är till hinder i deras liv.

Regel 14. Policy och planering

Staterna skall se till att handikappaspekterna beaktas i alla relevanta policysammanhang och i planering på riksnivå.

Regel 15. Lagstiftning

Staterna har ansvaret för att det skapas en rättslig grund för åtgärder som leder till delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning.

Regel 16. Ekonomisk politik

Staterna har det ekonomiska ansvaret för nationella handlingsprogram och åtgärder som skall tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet.

Regel 17. Samordning

Staterna är ansvariga för att nationella samordningskommittéer eller liknande organ inrättas, som säkerställer att handikappfrågor samordnas.

Regel 18. Handikapporganisationer

Staterna bör erkänna handikapporganisationers rätt att representera människor med funktionsnedsättning på riks-, regional- och lokal nivå. Staterna bör också erkänna handikapporganisationernas rådgivande roll när det gäller att fatta beslut i handikappfrågor.

Regel 19. Personalutbildning

Staterna är ansvariga för att det på alla nivåer finnas lämplig utbildning för all personal som deltar i planeringen och genomförandet av program och service för människor med funktionsnedsättning.

Regel 20. Nationell granskning och utvärdering av handikappsprogram i samband med standardreglernas genomförande

Staterna är ansvariga för fortlöpande granskning och utvärdering av nationella program och tjänster för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet.

Regel 21. Tekniskt och ekonomiskt samarbete

Stater, både industri- och utvecklingsländer, har ett ansvar för att tillsammans förbättra levnadsförhållandena för personer med funktionsnedsättning i utvecklingsländerna.

Regel 22. Internationellt samarbete

Staterna skall delta aktivt i internationellt samarbete när det gäller åtgärder för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet.